

Tema: Folks, staters och kulturers förfall och undergång

Välkomsttal

Ärade församling, som präses för den Fahlbeckska stiftelsens kollegium är det en stor glädje för mig att hälsa Er alla varmt välkomna till dagens symposium, som motiveras av att Statsvetenskaplig tidskrift i år ger ut sin 100:e årgång.

Vi gläder oss särskilt åt att fem medlemmar av familjen Fahlbeck är närvarande vid symposiet. Närvarande är även tidskriftspersonalen – samtliga i redaktion och administration – för de senaste tre decennierna, samt representanter för vårt nuvarande tryckeri.

Vi välkomnar också åtskilliga tidigare medlemmar av Fahlbeckska stiftelsens kollegium, vilka tillsammans lagt ned ett stort arbete på tidskriftens utveckling.

Ämnesvalet för dagens symposium *Folks, staters och kulturers förfall och undergång* har hämtats från *Pontus Fahlbecks* gåvobrev för upprättandet av Fahlbeckska stiftelsen från den 21 september 1918. Fahlbeck skriver allmänt om stiftelsens uppgifter, men preciserar i ett fall:

Blott i en punkt skall jag tillåta mig att angiva ett önskemål för det vetenskapliga arbete, som jag hoppas genom denna stiftelse främja ... Det gäller det stora ämnet om *folks, staters och kulturers förfall och undergång*.

Att Fahlbeck här befann sig vid en forskningsfront är uppenbart. Ett av de mera kända verken i undergångs-genren, Oswald Spenglers bok *Der Untergang des Abendlandes*, publicerades 1919. I föl kom f.ö. en svensk upplaga av denna bok vilket måhända indikerar en parallellitet i problemuppfattning mellan vår tid och 1918.

Pontus Fahlbeck utvecklar ämnet ytterligare med anknytning till det pågående världskriget och jag ska referera några punkter.

När folk och kulturer gick under var orsaken yttre övervåld men också brister, sjukdomar i människors känsla och vilja. Ett problem var att rättsbegreppen fördunklas, men värre var andra faktorer som vittnar om folklig ohälsa, och han räknar här upp den materialistiska livssynen kapitalism i toppen och socialism i botten- samt det s.k. tvåbarnssystemet. Specifikt för Sverige tillkommer det stora antalet utomäktenskapligt födda barn, bristande nationalkänsla med

---

Statsvetenskaplig Tidskrift firade sitt 100-årsjubileum den 27 september 1997 med symposiet *Folks, staters och kulturers förfall och undergång*. Statsvetenskaplig Tidskrift publicerar härmed välkomsttalet och anförandena av Ylva Stubbergaard, Eva Österberg, Dag Anckar och Bo Rothstein.

emigration och bristande försvarsvilja. Vidare pekar han på att statskänslan och statslydnanden håller på att försvinna, liksom rättskänslan.

I relation till dessa svåra sjukdomstecken ser Fahlbeck en viktig uppgift för statsvetenskapen, nämligen att "Statsvetenskaperna kunna ingen högre uppgift ha än att häremot söka bot om bot står att vinna".

För att detta ska vara möjligt måste man känna det onda inte bara i det enskilda fallet utan i allmänhet. Det finns alltså en strikt nomotetisk ambition i Fahlbecks vetenskapssyn som han knappast kan ha fått från dåtidens statskunskap utan snarare från nationalekonomin och statistiken som också var centrala områden för honom.

Fahlbeck forskade själv inom det angivna området och gjorde i *Klassema och samhället* (1920), som är en uppföljning av hans kända *Stånd och klasser* från 1892, ett försök att förklara antikens undergång och samhällets reversion.

I ett brett perspektiv relaterar han klassväsendets grund och gestaltningar till motsvarande samhälls- och statsformer. Han framhåller att framställningen är mer typologisk än historisk. Det historiska är med för att belägga klassernas förekomst och art. Han använde sig således av ett slags illustrationsteknik.

Ambitionen är syntetiserande. Han använder den senaste litteraturen på området och tyder och tolkar den i sina egna kategorier.

Logotypen för Fahlbeckska stiftelsen har texten "För statsvetenskaperna och fosterlandet". Fahlbeck hade ett utpräglat flervetenskapligt synsätt och forskade själv inom åtminstone historia, statskunskap, nationalekonomi och statistik. Pluralformen av statsvetenskap är därför ingen tillfällighet och Fahlbecks ståndpunkt tog sig direkt uttryck i sammansättningen av stiftelsens kollegium med företrädare för statskunskap, sociologi, nationalekonomi, statsrätt och folkrätt mm, statistik samt klassisk fornkunskap och antikens historia.

Samtidigt vill jag gärna understryka att Fahlbeck särskilt vid åren kring sekelskiftet, som framgår av Birgitta Odéns bok om *Forskarutbildningens förändringar 1890–1975* (1991), utkämpade en hård kamp med Martin Weibull för att frigöra statsvetenskapen från historievetenskapen.

Denna frigörelse är sedan länge ett faktum och i dag strävar vi till flervetenskapligt samarbete att forskare från olika discipliner arbetar med samma problem sida vid sida under ömsesidigt utbyte av idéer. Denna ambition avspeglar sig också i sammansättningen av dagens föreläsarskara där det finns tre statsvetare, en historiker och en nationalekonom.

Lars-Göran Stenelo

